

Türkmen halk matalary -3

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Türkmen halk matalary -3

III. ZÄHMET WE ZÄHMET GURALLARY HAKYNDAKY MATALLAR

Aç garga agzyn açar,

Laçyn guş başyn atar. (Atagzy we çekiş)

Adam eli degdigi, Ýeri dörer, gül eder. (Pil)

Adamyň elinde,

Şeýtanyň alynda,

Guşagy dilinde,

Alty aýagy bar,

Guýrugy bilinde. (Tereziniň bir görnüşi)

Agzy ildirgiç,

Aýagy ölçeğiç. (Asma terezi)

Agzyna berenim almady,

Iýeni içegä aýlandy. (Ik, ýüplük)

Ak atly gaçar,

Gara atly kowar.

Sümme tokaýdan

Sümülip geçer. (Gara sapakly iňňe)

Ak atly keywany,

Bitirer yzy. (Ak sapakly iňňe)

Ak galany aýlanyp,

Zygyr-zygyr oýun eder. (Ik)

Akja düýäm çöküp otyr,

Gumalagyn döküp otyr. (Jykyr)

Akja goýun aňry aşar,

Gumalagy bäri aşar.

(Pagta arassalaýan maşyndan geçýän pagta we onuň şulhasy)

Akja güjügim ýorta-ýorta bogaz boldy. (Ik)

Akja oglan haýatdan aşyp gitdi,

Gumalagy çaşyp gitdi. (Pagta, onuň maşyndan geçişi, çigit)

Akja toklym gaýyp ýykylýar. (Maşynda arassalanýan pagta)

Allaw-hümme bir işli,

Okly, ýaýly kirişli,

On aýakly, üç başly,

Alty gözli, bir dişli.

(Ýer sürmek, boýuntyryk, künde, adam, iki öküz)

Altmyş çemçäm alyşar,

Biri-birini salýar. (Jykyryň kürekleri)

Alty aýakly, gözi gyzyň, Ýelegi ýokdur ganatynyň. Endamynyň
tüýi ýokdur,

Guýrugy ýokdur syrtynyň. (Terezi)

Alty aýakly,

Taldan taýakly. (Asma terezi)

Aňry çapar garaja at,

Bäri çapar garaja at.

Dag düýbüniň suwuny,

Dannap iýer garaja at.

(Haly ýüwürdilende mäşirigiň iki ýana oklanylyşy)

Aňyrsyna gar ýagar,

Bärsine çör ýagar. (Pagta arassalaýan maşyn, pagta, şulha)

Aňyrsy – tiken,

Bärisi – tiken,

Ortarasy –

Demir tiken. (Ýüň darak)

Arkasynda agzy bar,
Ortasynda many bar,
Diriligiň çeşmesi
Bolup biljek baly bar. (Haraz , un)

Arkasynda guýrugy,
Adyl bolmak buýrugy. (Asma terezi)

Asmandan asylan, Ýerden gazylan. (Tara)

Asty çeten, üsti çeten
Arasyndan ýüwrüp öten. (Tara hem ýumak)

Atym atdyr,
Bedehetdir,
Dişi ýokdur,
Dişlewükdir. (Atagzy)

Aýaksyz towsar,
Gara ýer böwser. (Azal)

Aýlanyp, aýlanyp bogaz boldy. (Ik)

Barmakdan inçe, bilekden ýogyn. (Ik)

Batyr goýnum dagdan aşdy.
Ýalta goýnum yzda galdy. (Jyk, arassalanan pagta, şulha)

Bäş ýüz tanap gerdiler,
Demir penje urdular,
Äleme owaz berdiler. (Dokma, dokma darak)

Bir adam bar, gaty ýeser,
Guýusyndan adam asar. (Tara)

Bir atly gaçar,
Bäş atly kowar. (Iňňe, el)

Bir guşjagaz uçup dur,
Töweregine seçip dur. (Degirmen)

Bir gylyjym bar,
Gynsyz sakladym.
Gök tokaýy gördüňizmi?
Bir günde çapyp taşladym. (Çalgı we onuň bilen ot ýatyrmak)

Bir kişi bar, mün dişi bar. (Byçgy)

Bir pil urdum, serrelip ýatdy. (Böwet)

Boýy barmak deý,
Guýrugy gulaç deý. (Iňňe, sapak)

Çepbekey telpegim,
Inçedir gylyjym. (Ýüwse, iňňe)

Çöl-beýewany,
Gezer obany.
Alty injigi bar,
Iki dabany. (Terezi)

Dagyň üstünde bir bölek goýun,
Ýüňi bir ýana, özi bir ýana.
(Maşynda pagta arassalanýan pursady)

Degirmenim güwleýär,
Güýji meniň elimde.
Bilbillerim saýraýar,
Sazy meniň elimde. (Çarh)

Demi bar-da, jany ýok,
Gapyrgasy bar-da, gany ýok. (Körük)

Düýbi göwresinde,
Sakgaly depesinde. (Ýüň darak)
Ene düýe takyrdar,
Aýaklary şakyrdar. (Mata dokaýan çarh)
Emel bilen ediler,
Siltem bilen siltener. Emel bilen iýdirer,
Gapdalyndan guýdurar. (Juwaz)

Eşikli etse-de hemmäni,
Özüniň ýalaňaç endamy. (Iňňe)
Eýesinden ýüz görmez,
Adam hatyryn bilmez. (Terezi)

Eý, hudaýyň buýrugy,
Syrtyndadyr guýrugy.
Iki sany aýagy,
Alty sany toýnagy. (Terezi)

Eýläk geçer gara atym,
Beýläk geçer gara atym,
Sümme tokaý içinden
Gyýyp geçer gara atym. (Gyrkylyk)

Garaňky öýde gaplaň gürlär. (Degirmen)

Gara towuk garkyldar,
Sümekleri jarkyldar. (Tara)

Garry düýe gaňkyldar,
On iki süňňi şaňkyldar. (Tara, gozak)

Garry düýäm çöküp otyr,
Garyn ýagyn döküp otyr. (Juwaz)

Garry düýäm galk-galk eder, Eňekleri şalk-şalk eder. (Dessik
)

Garry düýäm gar-gar eder,
Içiniň ýagy şar-şar eder. (Pagta çigidini ýag edýän jyk)

Gaýnag suwda oýnaýar,
Bagyn ele aýlaýar. (Ýüpek çekmek)

Gaýradan allap gelýär,
Dört aýagyn sallap gelýär.
Tapan-tupanyn ýalmap gelýär. (Dokma)

Gowşurma galaň içinde,

Segsen siňliň sesi gelýär. (Ýüň darak)

Göwresi demirden,
Guýrugy sapakdan. (Iňňe-sapak)

Guýy bugram güwwüldär,
Gaýyň ganjyk gaňňyldar. (Körük, demir)

Gysgajyk aýal gyňajynyň ujun düwer. (Sapakly iňňe)

Har-har edip parryldar,
Yzyn bakyp gürrüldär. (Çarh)

Hatarma-hatar,
Zynjyrma-hatar,
Gyşyna ýatar,
Ýazyna ýortar. (Jykyr)

Hemmäni bezär,
Özi lüt gezer. (Iňňe)

Herinde jan herinde,
Her dumany serinde.
Gije-gündiz ýol ýöräp, Ýene öňki ýerinde. (Degirmen)

Hyr-hyryjyk, burny ýirijik,
Aýlanyp-aýlanyp,
Bogaz-bolajyk. (Ik)

Hyryjym-a hyryjym,
Hyryjymda ýörişim,
On aýakda bir başym,
Bir başymda, bir dişim (Iki öküz, azal, adam)

Hyrryň-hyrryň gara daş,
Uly iliň göwni hoş. (Degirmen)

Iki agaçdan kümeli,
Başy altmyş jygaly. (Ýüň darak)

Iki saz, bir mäs. (Terezi)

Iki uç, iki halka,
Ortasynda myhy bar. (Gaýçy)

Iki janly, bir jansyz. (Adam, düýe, juwaz)

Iki ýigit bile ýörýär,
Aýagy ýere degmeýär. (Tereziniň bir görnüşi)

Iýer, iýer-de doýmaz. (Degirmen daşy)

Iýmiti däne, jany suw,
Gije-gündiz ylgasa-da,
Öňki ýerde heniz bu. (Degirmen)

Kendi bar-a, kendi bar,
Kendiniň kemendi bar,
Gökden uçan guşlaryň
Aýagynyň bendi bar. (Terezi)

Kip-kiçijik boýy bar,
Her närseden oýy bar. (Iňňe)

Matalym-matal,
Pil bilen ursam,
Ommalyp ýatar. (Ders döküni)

Matalym matdy,
Iki gulagy batdy, Ýere girip, gum atdy. (Pil)

Nägehana pul berip,
Mähnet salandyr başyna.
Maslygyna jan berip,
Aýlap urandyr daşyna. (Degirmen)

Ogланly aýal oba gezer. (Soky we daşy)

Ol Hudaýyň buýrugy,
Arkasynda guýrugy,
Alnynda aýagy bar,
Iki-de toýnagy bar. (Terezi)

On iki aýak, baş kelle,
Bir kellede işim bar.
(Iki öküz, iki dayhan, kündäniň kellesi, azal)

Orta boýly orun juwan,
Orun baglap gelýä-le.
Ters aýakly taýajyk
Deprek çalyň gelýä-le. (Dokma darak)

Owlakly geçi oba gezer. (Soky we daşy)

O ýana ýüwrer garaja at,
Bu ýana ýüwrer garaja at,
Dag düýbünüň suwuny,
Dolar geçer, garaja at. (Gyrkylyk)

O ýan geçer gyr atym,
Bu ýan geçer gyr atym,
Aýagynda gyl tanap,
Süýräp geçer gyr atym. (Mäki)

Öküz-öküz aýlanar,
Dünýä sekiz aýlanar.
Bir guýynyň başynda
Körje öküz aýlanar. (Juwaz, mal)

Özi bir garyş,
Sakgaly iki garyş. (Iňňe we sapak)

Özi bir munýanjyk
Bar adamy gunnanjyk. (Iňňe)

Sary maýam çöküp otyr,
Içýagyny döküp otyr. (Juwaz)

Senem eje seňňildär,
Saçy meniň elimde,
Hoz agajy güwwüldär,
Güýji meniň elimde. (Ýüpek tovlanýan çarh)

Seri-seri serinde,
Serdessesi elinde.
Gije-gündiz ýol ýörär,
Heniz öňki ýerinde. (Degirmen)

Suwda gaýnan daş gördüm. (Degirmen)

Sümme sümer,
Süýdi damar.
Gara at gaçar,
Bäş at kowar. (Iňňe-sapak, barmaklar)

Syrtyndan dem alar,
Agzyndan ot köwzär. (Körük)

Takyr täj-ä, takyr täç, Eli unda, içi aç. (Degirmen)

Tarlarym saýraşar,
Sapy meniň elimde. (Dokma darak)

Taýly baýtal oba gezer. (Soky we daşy)

Tepbekeý telpegim,
Inçedir gylyjym. (Ýüwse, iňňe)

Tozany duly tutar,
Arryldysy – dünýäni. (Degirmen)

Uzyn urganyň,
Gysgadyr gylyjym.
Teýi tylla börügiň,
Aşdy depeden. (Sapakly iňňe, ýüwse)

Uzyn-uzyn urganyň,
Ujyn tutup durganyň,
Saçy meniň golumda,
Demir penje elimde. (Dokma, dokma darak)

Ygaly jan ygaly,
Başy altmyş jygyly. (Ýüň darak)

Ýaltanýan-a turmaga,
Dört agajy germäge.
Älem doly gurbaga,
Gygryyp çykdy daga. (Haly, dokma)

Ýaz aýlanyp, gyşda ýatar,
Birin-birin bala batar. (Jykyr)

Ýazlady, güýzledi,
Çuwal arkasynda gizlendi. (Gyrkylyk)
Ýer astyndan aý ýörär. (Azal)

Ýylyp etdi, ýere girdi. (Azal)

Ýüzi tegelek, ökjeli, Ýere gireni bes-belli. (Kätmen)

Zuw-zuw eder, zuwan kişi,
Bili bagly ýogyn kişi. (Çarh)

Taýýarlan: NURY SEÝIDOW.

Halk döredijiligi we rowaýatlar